

Nyilatkozat. Illetékes helyről vett értesülés nyomán ki kell nyilatkoztatnunk, hogy a V. U. é. 5. számban megjelent nagyszombati tudósításnak egyes személyeket illető része alaptalan koholmány, más része a tények elferdítése, minek célja — úgy hiszjük — épen nem komoly személyeskedés, hanem legfőkébb a tudósítások időn és helyen kívüli farsangi kedvében keresendő. Az illetők megnyugtatóra ezt sietünk kijelenteni, a tudósítót pedig kérjük, hogy üres handbandák számára keressen más tért.

(Adakozások). A „Vasárnapi Ujság” szerkesztőségéhez a múlt héten beküldött: Az írói segélypénztár számára: Nyiregyházi János által 40 ft.

A budai népszínház számára: Bécsből az ottani magyar iparos ifjuság által febr. 1-én rendezett táncszínelőadás jövedelme 62 ft. 80 kr.

Nyilt tér.)

Minthogy a Vasárnapi Ujság előbbi évfolyamai egészben már alig kaphatók, de töredékek még sok helyen találkoznak s többen ohajtják azokat kiegészíteni: kéretnek az illetők az 1855-ik évi folyamból a 2. 5. 8. 40., — az 1856-ikéiből pedig a 29. 30. 35. számokat alólrtnak, ha nélkülözhetők, megküldeni, ki az „Országúti” első félévi folyamát is folyó áron átveszi.

Alolrt szintén szolgálhat az 1855. 1856. évi Vasárnapi Ujság folyamaiból töredékek, akár egyes számokkal. Az 1857-ik évi „Vasárnapi Ujság” pedig középszerű állapotban, — hiány nélkül megkapható. Darócz (utolsó posta Beregszász) 1863 febr. 3. Keresztény János.

E rovatban közölt cikkekért csupán a sajtóhatóság irányában vállal felelősséget a szerk.

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 6. „A ház becsülete” Dráma. 5 felv. Battu után Bulyovszkiné.

Szombat, febr. 7. „Lalla Rookh” opera 2 felvonásban.

Vasárnap, febr. 8. „Lilliomfi.” vigjáték 3 felv. dalokkal, Szigligetivel.

Hétfő, febr. 9. „Csacska nők.” Francia vigjáték 3 felv.

Kedd, febr. 10. „Varázshedű” és „Fortunio dala” — Offenbach operettjei. Mindkét kis dalműben Huber Ida szerepeit Bognár Adél adta s szép csengésű hangjával még inkább megnyerte a közönség tetszését, mint előde.

Szerda, febr. 11. „Szeleburdi” Vigjáték 3 felv. Szerdahalyi a „szeleburdi”, László híres szerepét sok ügyességgel és elevénységgel játszotta, a közönség folytonos tetszése mellett. A szereplők közül ki kell emelnünk Szigligeti Annát is. E fiatal színésznő a mai neki való szerepben haladásának szép jeleit adta.

Csütörtök, febr. 12. „A nyolczadik pont.” Vigjáték 1 felv. Murger, után ford. Szerdahelyi — és „Egy viharos éj” Er. vigj. 1. felv. Kővér Lajostól.

Budai népszínház.

Febr. 6. „Grilli” Szomorujáték 5 felvonásban Szigligetivel. Láttuk mimár e művet, ugyancsak a népszínházban, a mainál sokkal jobb előadás mellett is. S ha egyes szereplők hiányos játékát nem

említjük is, az általános szerep-nemtudást sakadózásokat megrovás nélkül hagyunk nem lehet.

Febr. 7. Budai Julia harmadik föllépteül: „A szigetvári vértanúk” 1-ső felvonása és „Gyertyatartó” francia vigjáték 1 felv.

Febr. 8. és 9. „Dunanan apó és fia utazása” Operette 3 felvonásban. Offenbachtól,

Febr. 10. „Egy szoba két ágygyal.” bohózat 1 felv. és „Nevelő ezer boj között.” Vigjáték 2 felv. Felvonások között Giuztina Baraldi dell' Ara k. a. énekel.

Febr. 11. „Dunanan apó és fia utazása” Operette 3 felvonásban. Offenbachtól. Ez operette annyira kedvencevé vált a budai színház közönségének, hogy rövid idő alatt ma 11-edszer került színre, mindannyiszor tele ház mellett.

Febr. 12. „A szegedi kupez.” Népszimű 3 felvonásban.

Szerkesztői mondanivaló.

6440. Bécs. Gy. —. A kívánt arcképet elküldték, bár a kívánat okát nem sejtjük.

6441. B. Kájar. D. I. Most úgy találjuk, hogy a tárgy nem hírlapba, hanem törvénytörvények elé tartozik, mert már most „hamis okiratok” is belekeverednek a közleménybe.

6442. Falu végén. Könnyű verselés, de sokszor elzengett régi nóta.

6443. N. Zellő. F. M. A cikkek annak idejében megérett; el is olvastuk, de sokáig tanakodtunk felette: komoly dolog-e az vagy csak tréfa? Hajlandók vagyunk az utóbbi hinni, s ez esetben mint „elmondatták”-nak talán találnok egyszer számára alkalmas helyet lapunkban.

6444. Zala-Egerszeg. H. Gy. Az okmány e napokban indul. — A kérdést illetőleg tudatjuk önnel, hogy a Vasárnapi Ujságnak 1854—1862-ig való összes 9 évi folyamának egy keményen bekötött, teljes, eladó példányáról van tudomásunk. Epen e napokban jelentették be. Az eladó 10 forint kiván minden évfolyamért, s így összesen 90 ftot. Egyes évfolyamokat nem ad belőle.

6445. Edes szőlőm mibánt? Bizonyos okoknál fogva nem adható.

6446. Miskolcz. B. B. Ajánlatát szívesen fogadjuk, az illető tér és modor tekintetbe ajánlásával.

6447. A marhavész elleni lekvar stb. A hirdetési rovatba való.

6448. Arad. P. K. Minden kívánt szám most újra elküldtett. Mikép maradhettek el eddig is, azt itt meg nem foghatja az illető személyzet, mely lelkiismeretesen teljesíti kötelességét. Hanem némely helyen azok a posták! — de nem szidjuk őket, mert akkor még postabakkák lennének.

6449. Csátara föl. . . Oda bizony! — Majd elhallgat uramócsom.

6450. Pest. K. T. Jó lesz. Köszönjük.

6451. S. A. Ujhely. T. S. A. P. U. első számú elfogytak. Minátn ebből inkább a napi érdekek tárgyalatnak, tulságos késlet belőle nem nyomatik.

6452. Népdalok. Legjobban tetszik nekünk bennök az első sor:

„Az utolsó magyar ember a pásztor.”

Erről még eddig nem volt tudomásunk. A többi sorok nem mondanak újat.

6453. Balatoni Jónás. A felelettel teljesen meg vagyunk elégedve s inkább nem kérdezzük máskor.

6454. A bün aldozata. Nem divat már az ily rémséges novella. Százszor olvasónk közül (a mennyi t. i. lehetne) ötvenezernek bizonyosan elrontanók vele egyegy éjszakáját. Ezt pedig nem vállalhatjuk magunkra.

6455. Kelet-India. Monghyr. D. T. Vettük az újabb küldeményt s most az egésznek egybeállítására fogjuk gondjainkat fordítani. Valami külön vállalatba szántuk azt. Köszönetünket s szíves baráti üdvözlötünket.

6456. Darócz. K. J. A kértetett cikkek már régen oda voltak szárvna, a hova most on is ajánlja. Nézetünk szerint ott igen illő helyet fognak elfoglalni. Kérjük minél-előbb a folytatást. A kívánt lapok iránt alább.

6457. Mocsolád. B. K. A Magyar Ember könyvtárának I. kötete e hónap végén fog megjelenni. Előfizetéseket folyvást elfogadjatnak. A kívánt számok ügyét elintézte a kiadó-hivatal.

6458. T. Bees. I. B. A küldött tárgyak annak idejében megérkeztek s úgy emlékezünk, hogy ezt jelentettük is. Itt vannak most is birtokunkban. Tudós emberek nézték és tanácsolták, hogy ne vigyük tovább. Az az u. n. kővé vált mézkörte emberi kézzel van készítve, ily forma követés a lehetetlenségek közé tartozik. Nem igen régi időkben gyakran készítettek ilyenü csesebecskéket. A másik tárgy

akkor volna érdekes, ha a tojás el nem tört volna. Mit csináljunk vele? Visszaküldjük vagy megtartjuk?

6459. Hít. remény. szeretet. Teótól talpig gyenge. 6460. Erdősék leánya. Elfogadtatik.

6461. Nepek szent szövetsége. Nem mai napra való. 6462. H. M. Vasárhely. Kérdő Márton. Elmés kérdés! Tiszteljük az ifjasszonyt!

6463. Kassa. P. Balog P. A kiadóhivatal válasza ez: Igaz, hogy a múlt évi szeptemberben jött egy előfizetés a július—decemberi folyamra, de mivel akkor már júliusi számok nem voltak, az 5 ft. beiratott okt.—mártiusra. Január elején ismét jött 5 ft. jan.—júniusra. Innen van a két példány. Most tehát oly intézkedés történt, hogy az előfizetés kiterjesztetett sept. végéig. Máskép a bajon segíteni már most nem lehet.

6464. Edeleny. S. B. A reclamatio elintéztetett. A hiba a megrendelés alkalmával történt.

6465. Győr. A. H. A vers nem közölhető.

6466. Körös-Ladány. S. M. A jó kívánatot köszönjük. Ohajtását teljesíteni fogjuk.

A Vasárnapi Ujság 1855. és 1856. évi folyamait kerestetnek.

A Vasárnapi Ujság 1854—1862. évi összes 9 évi folyamát, bekötött teljes példányban eladó. Mind a 9 évfolyam ára 90 ft.

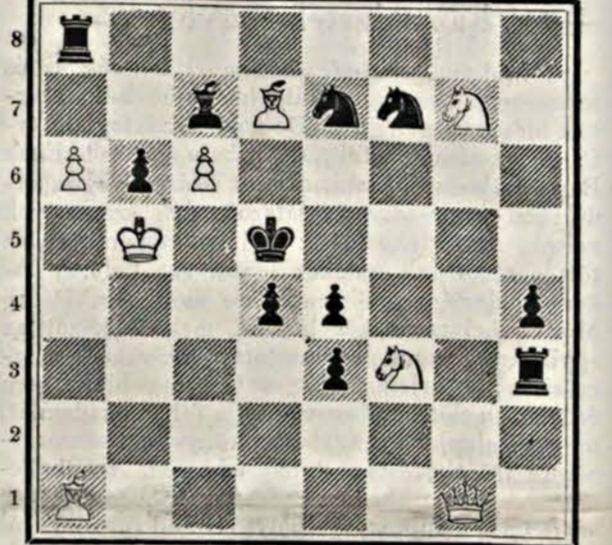
Bővebb értesítéssel szolgál a szerkesztőség.

SAKKJÁTÉK.

164-ik számú feladvány. — Bayer Konrádtól (Olmützben).

(Még egy mutatvány a londoni versenyen első díjat nyert szép és nehéz feladványok közül.)

Sötét.

Világos.

Világos indul, s 5-ik lépésre matot mond.

159-dik számú feladvány megfejtése. (Bayer Konrádtól.)

Világos. Sötét.
 1) Hg 6—f4: d 4—e 3: A)
 2) V h 5—e 6 f 7—e 6:
 3) H d 6—e 5:† K e 4—d 4 (legjobb)
 4) H f 4—e 6:† tetszés szerint.
 5) H—vagy F—†

A) 1) H e 5—f 4
 2) K e 4—e 3
 3) H d 3—e 5 H—v. F—e 5:
 4) H f 4—e 2:† K e 3—f 3
 5) Hg 2—h 4:†

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. Kis-Kürtösön: Csemiczky Károly. — Gyepesen: Kun Sándor. — Vácon: Nicszky Pál. — Parabutyban: Rothfeld József. — Pesten: Csalkó György. — Kasán: Skvör Antal. — Kun-Szent-Miklóson: Bankós Károly.

A Vasárnapi Ujság mai számához van csatolva Lácay Szabó Károly sárpataki magyar kova-malom kövek árjegyzéke (2,000 példányban.)

TARTALOM.

Dósa Elek (arckép). Sz. — Köszeg ostroma. Komócsei. — Miranda (folytatás). Jókai M. — Nagyvárad 1860-ban (vége). Csúthly Zs. — A gyufa igazi feltalálója. Csarmany. — A gyanú új ref. templom (képpel). Récs István. — Az osztrák állam-vasút-társaság-irpartelepei. — A tarantelopók. — Történelmi kalászatok. Lehoczky. T. — Tárház: Egyház és iskola. — Ipar, gazdaság, kereskedelem. — Közintézetek, egyletek. — Közlekedés. — Balcsetek, elemi csapások. — Mi újság? — Nyilt tér. — Nemzeti színház napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felelős szerkesztő Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

HETI NAPTÁR.											
Hó-és hetnap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	N a p.			H o l d.			
					kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug.	
Február											
15 Vasár.	D. Quin. Faustin	D. Quinquag	3 Sex. Másson	Sebat R.	6. p.	m. 6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	
16 Hétfő	Juliana	Juliana	4 Izidor	27	7. p.	14. 24	5. 20	5. 2	9. 37	2. 19	
17 Kedd	Hushagyó keddi	Pólika, Donát	5 Agatha	28	7. p.	14. 21	5. 29	5. 12	10. 36	3. 38	
18 Szerda	Hant. szerda†	Concordia	6 Bukol pápa	29	7. p.	14. 13	5. 25	6. 44	0. 24	6. 16	
19 Csütört.	Konrad, Susanna	Zauska	7 Pathen p.	30	7. p.	14. 7	5. 27	7. 10	1. 15	7. 32	
20 Péntek	Eleuther, Nemes	Nemes	8 Tódor vért.	1. Adar	7. p.	0. 14	1. 5	2. 7	3. 5	2. 4	
21 Szomb.	Eleonora, Adelb.	Etelka	9 Nicophor	2. 22. Sabb.	6. 58	13. 54	5. 30	8. 0	2. 52	9. 57	

Holdnegyed: ● Ujhold 17-én 3 óra 25 perc reggel.

A Vasárnapi Ujság 1863. évi teljes számú példányával még folyvást, — a Politikai Ujdonságokból pedig csak a folyó számokkal szolgálhatunk.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Pest, februárius 22-én 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva:	
Egész évre (január—december)	10 ft.
Fél évre (január—június)	5 ft.
Csupán Vasárnapi Ujság:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.
Csupán Politikai Ujdonságok:	
Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.

Lisznyai Kálmán.

(1822—1863.)

Mult vasárnap a két főváros népsége ünnepélyes temetésnek tanuja. A népszerű költő, Lisznyai Kálmánt, ki hosszú szenvedések után febr. 13-án a budai császárfürdőben halt el, kísértük végső nyughelyére, a pesti temetőbe.

Lisznyai egyike vala azon költőknek, kik a legsebb reményekre jogosítva lépnek fel, kiktől a közönség — első dalait után itélve — folyvást valami nagyot, rendkívül vár. Azonban csak pályájok, egyéniségek és sorsuk rendkívüli; szenvedések és szerencsétlenségök nagy; oly nagy, hogy elnyomja kedélyvilágukat; befejezetlen hagyja képzelődésük művét s az utókor, mely alvát vár. Azonban csak pályájok, egyéniségek és sorsuk rendkívüli; szenvedések és szerencsétlenségök nagy; oly nagy, hogy elnyomja kedélyvilágukat; befejezetlen hagyja képzelődésük művét s az utókor, mely alvát vár. Azonban csak pályájok, egyéniségek és sorsuk rendkívüli; szenvedések és szerencsétlenségök nagy; oly nagy, hogy elnyomja kedélyvilágukat; befejezetlen hagyja képzelődésük művét s az utókor, mely alvát vár.

LISZNYAI KÁLMÁN.

gyobb élvezetet nyújtanak a képzelődésnek. Annyi tény, hogy midőn Petőfi irogatni kezdett, nem vala merészebb ambíciója, mint a Lisznyaiéhoz hasonló verseket írni, vagy inkább az ő közkedveltsége és népszerűségevel birni. Később, Petőfi pályájának délpontján, Lisznyainak nem vala forróbb vágya, mint költő-társa által megénekeltetni, ki Tompát, Kerényit, Aranyt stb. megénekelte. „Majd, ha meghalsz, Kálmán, akkor megénekellek” mondá enyelegve Petőfi. És Sándor vala a „tizek” közül az első; Kálmán a negyedik, a ki elköltözött — s az ének elmaradt.

A „tizek” 48 előtt fiatal írók társulata volt, mely önálló fellépés által emancipálni akarta magát a kiadók önkénye alól; azonban az akkori mostoha viszonyok között, mint „társulat” eredményt nem mutatott; de egyes tagjai később kitűnő helyet foglaltak el az irodalomban. Petőfi és Lisznyain kívül Kerényi és Obernyik is elköltöztek már az eredeti „tizek” sorából.

Lisznyait a forradalom után, midőn „Palócz dalaival” először megjelent, szárnyára vette a hir; és soha költő rövidebb idő alatt sem nagyobb népszerűségre nem emelkedett, sem munkája nagyobb kelendőségével nem dicsekedhetett. De őt e népszerűség inkább elkapta, mint fejlesztette. Még egyszer „dal-estélyein” tűnt fel, melyekkel az országot bejárta s melyekben nagy szavaltati

ügyességéről és mindig híres pohárköszöntési rögtönzéseiről tett tanúságot, mik őt nemcsak a társaság legeredetibb egyéniségévé tették: de szónoki talentumának is nem csekély nyomaira mutattak.

Lisznyai csinos, nyalka, eleven és nyájas ifjú volt. Beszéde, társalgása, szikrázott az eredeti, bizarr ötletektől. Egy időben, midőn a redout-bálok még jó hírből voltak, a cotillon lánccifurájá közben, midőn tánczosok és tánczosnők felváltva egymásnak nyújtják kezeiket, a hamar lángoló költő egy hölgy kezét hevesebben találta megszorítani, mint a bevett szokás megkívánja. A magát sértve érzett nő, talán felülni akarásból, megáll és szemrehányásokat tesz; Lisznyai egész udvariassággal mentegetőzik: „bocsánat — e kézsorítás nem nágsádnak volt szánva“ — mire a körülállók nem titkolhaták el helyeslésüket a költő lélekjelenléte felett.

Lisznyai Kálmán született 1822 október 13-án, Herencsényben Nógrádmegyében. Iskoláit Losoncban, Éperjesen és Pozsonyban végezte, hol az 1843—44 országgyűlés alatt a fiatalág egyik kitérő tagja volt. Az ügyvédi vizsgát letette s nógrádmegyei aljegyző és később táblabíró lett. Itt azonban nem soká maradt s Pestre jött. 48-ban tagja volt azon küldöttségnek, mely Pest városára részéről az unio ügyében Kolozsvárra ment. Itt mondá, az ő szokott, széles palócz kiejtésével amaz országossá vált phrázist: „mi vagyunk a puszták sassai ti vagytok a bércekek sassai.“

A forradalom után hosszabb időt töltött egy lengyel eredei Tyrolban. Midőn kiszabadult, közlegény pajtásai, itt Pesten az ezred keresztültulazván, fel is keresték, kiket pazar bőkezűséggel — mely jó szívének örök gyengéje volt — fényesen megvendégelt. A barátság vala cultusa; és az országban tán senkinek sem volt több személyes ismerője mint neki, ki oly kevéssé válogatta meg az egyéneket, mint semmi különbséget sem tőn a pénz-nemek közt, melyek becsét nem ismerte. Forradalom utáni élete inkább kalandszerűen, mint rendszeres munkássággal folyt. 1853-ban nőül vette Halász Idát, ez angyal jószágú nőt, ki a szeretet és női feladózás példányképe. Özvegyét és két szép gyermekét, oly sanyaru állapotban hagyta maga után, melyet csak az elhunyt számos barátainak részvevé nyithetne — s a sokat ígérő két gyermek jövődjére érdekében, ohajtjuk, hogy ez be is következék.

Lisznyaiban még a legszigorúbb erkölcsbiró is kénytelen a jó szándékot, az akarat tisztaságát, a hazafii nemes érzést elismerni, és sajnálni, hogy annyi költői és emberi szép tulajdon, a sors végzése szerint, saját keblében is annyi legyőzhetlen akadályra talált, s erejéhez méltó, ragyogóbb eredményt nem mutatott. Székely József.

Anyámnak.

Világba lépsz fiam, élet szinpadára,
Melyen főszerepét az önérdék játsza!
A hol szerepünket száz körülmény sugja,
Közép ut az élet biztos irányuja!
Am azért — ne csüggedj az élet-ösvényen,
Ég kegyelme övön, áldásom kísérjen...
Lebegjen fölötted szívemnek szerelme,
Az élet vézei vigyenek bár merre...
Az élet vézei akármerre hánynak:
Megőrizd emléket szerető anyádnak!

— Ezt mondád egykor a messze távozonak,
S aggódó szemeid utána szálltanak...
Néze a távolba: mint egy imakönyvbe,
Míntha jövendőt olvasnád belőle!
Még többet szólt a könyv, szemed néma könyve,
— El sem is felejttem — sokáig... örökre...

Mintha csak ma volna, olyan jól emlékszem.
Sötét felhők szálltak akkor fenn az égen,
— Midőn elindulék a széles világnak,
— Lelkemen is felhő: hogy sohasem látlak!
Ki is hitte volna, hogy újra meglátlak?!
Hajnala hogy leend — szívem bánatának?!
S ime már elszólt lelkemről az éj —
— Újra látlak anyám! újra... új menyénnyel!
Nő galambjaként hozzád visszatérve,
A hideg világból szerelmed ölebe. —
— Szerelmed kísért el, s hozott meg engemet. —
— De én is meghoztam épen szerelmedet...
Emléked, jó anyám! megőrizem épen.
Miként drága kincset a tenger mélyében. —
— Hajh pedig voltam ám az élet szinpadán.
S a világ esáblelke közel is jött hozzám...
—

Oh de hagyjuk képét mostan a világnak,
Hadd felejtsem anyám, midőn újra látlak!
Csakhogy visszahozott sorsom — a kis házba —
— Vagy már ne ize el, többet a világba,
— Itt vagyok én boldog — szerető ölebe,
— Mintha egy szebb világ szerelme ölele...
— Mintha belátnék én — innen a mennyekbe:
— Hadd borulok anyám, a te kebeledre!!

Dömén Pál.

Miranda.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR.

(Folytatás.)

Mikor Hurtado felnyitá szemeit, egy kőépületben találta magát, mely hasonlít azokhoz, a minőket gyermekek építenek kártyából, alól széles, hosszú sor, minden emelet egy szakasszal kevesebb, a legfelső csak egy szoba. Az Inkák idejében így építettek. Ő a legelső osztályban lehetett, mert fél-téből egy egész terem sorozaton láthatott végig, minden terem nyílásánál lándzsás örök álltak.

Körülbírták nők jártak keltek; idegen rész-sárga arcú némberek, ifjak és vénék, szépek és rutak. Kezei le voltak kötözve fekhelyéhez.

A mint szemeit felnyitá, a nők nagy zajt ütöttek s e zajra a legelső teremből megindult egy csapat férfi, kiknek vezetője sokban hasonlított Mangorához. Az ind-arcok különben is nehezen különböztethetőek meg; Hurtado annak képzelte őt; s elgondolá, hogy milyen válogatott kinzás az a pokolban, valakinek megmutatni halálos ellenségét és kezeit leköttözve tartani.

Az indusfőnök inte kísérőinek, hogy maradjanak a külső szobában; ő egyedül lépett a leköttözött spanyol elé.

— Ellenség, szólt hozzá tördelt spanyol nyelven, meg vagy kötözve, tehetetlen vagy, bepölyált gyermek vagy. Utolsó vagy a fehér férfiak közül, a kiket a tenger hozott szárnyas uszó házban. Mi öltük meg őket. Erősebbek voltak fegyverrel, megöltük őket csalfással; utánunk jöttetek boszutállni, megfogtunk benneteket csalfással. Husz társad élve került kezünkbe; nekünk nem volt vasöltözötünk, nem is próbáljuk a tetteket viselni: olyan az, mintha valaki magával hordaná a tömlőjét. De azért még is legyőztünk benneteket. Bátyád, a fehér oroszán, megölte az én bátyámat, Mangorát. E szóra elégületen sohajta fel Hurtado.

— A megölt szellemek kiengesztelésére én is megölettem elfogott társaidat. Mind megölettem őket. Válogatott kinzásokkal ölettem meg. Egyet a veres hangyák fészkebe kötteték ki. A hangyák ették meg élve. Másikat nyers bivalyborbe varrva a forró napra tetettem, a zsugorodó bőr szorította agyon. Más gyantával vonattam be, s hagytam égni, mint a fáklját. Egyet lehajtott palma-sudarakhoz köttetve lábainál fogva lassankint hasítottam ketté. Mind más meg más halál nemével ölettem őket meg; mert a megholt szelleme az ilyenekben gyönyörködik s a megölte szellemeit engesz-

telni szükséges. Most csak te vagy még hátra. Te magad, a férfi; és még egy nő, a feleséged.

Hurtado szívén nyílat keresztül ez a szó. Miranda élt és itt van!

— Ti ketten vagytok az okai ennyi halálnak; mért hogy olyan nagyon szeretétek egymást. Mangorát megrontották nő szeméi, hogy nem akart mást szeretni csak őtet. Nő pedig nem akart mást szeretni, csak téged. Ti vagytok a legnagyobb bűnösök; nőd, a miért olyan szép, és te, a miért úgy szeret. Én felfogadtam Mangora szellemének, hogy titeket foglak legjobban megkínózni. Jobban, mint társaidat, a kiknek némelyike egy hétig kíndótt. A ti kínaitoknak tovább kell tartani. Halljad, miként?

Hurtado arra gondolt, bárcsak Miranda is meghalt volna.

— Sem téged, sem nődet nem öletlek meg, folytató a indusfőnök kegyetlen nyugalommal. Ti élni fogtok. Be sem zárhatk benneteket; járhattok, kelhettek szabadon. El sem választalak egymástól benneteket; egy házat adok át számotokra, abban lakjatok tetszétek szerint. Mindennel el lesztekt látva, a mi az életre kell; szolgálni fognak benneteket cselédek, mint saját magamat s jaj annak, ki egy hajatok szalát meggörbíti. Az mintha csak a bálványisten szemébe köpött volna.

Hurtado bámulva nézett az indusfőnökre, ki mindezt a legkegyetlenebb hideg düh kifejezésével mondá el.

— Hanem — egyet tudj meg, fehér ember. Együtt lakhatol, beszélhetsz, járhat, együtt ehetel feleségeddel; de kettőtök közt fog feküdni az éles bárd. Tudod-e, mit jelent a közbenfekvő éles bárd? Nem tudod. Én megtanítalak rá. Szeretitek egymást? Nagyon jó. Fiatalok vagytok? Igen jó. Lásdátok egymást; beszéljétek, sohajtozzatok; hizelegjétek egymásnak, epedjétek álmatlan éjszakákon át egymásra gondolva, ez mind szabad: de egymást megölni, megcsokolni nem lesz szabad. Egy éber ör fog reátok mindenütt vigyázni, ébren és aluva; otthon és odakünn; a házban és az erdőn. Megvesztegethetlen árnyék fog utánatok járni, a ki elárul, és ha egyszer, egyetlen egyszer elhagyná magadat ragadtatni arra, hogy nődet megcsokolj, akkor egymás szemeláttára foglak benneteket halálra kínoztatni. — Most tehát légy feloldozva, és járj szabadon. Asszonyod lakásodon vár rád. Ő is épen így tudja, hogy az ő esőjka megölt téged; mint te tudod, hogy a te csókd megöli őt. Most menj hozzá és élj, a meddig akarsz... Siripa királya azt itélte föléd.

Oh valóban Siripa király a legkegyetlenebb volt minden kaczikák között, a kik valaha élni hagyták azt, a ki meg akart halni.

(Folytatás következik.)

Hirlapirodalmunk a 19. században.*

Első közlés. 1801—1880.

Midőn a múlt század utolsó tizedében, egyszerre három politikai magyar hirlap jelent meg a birodalmi fővárosban, akkor hazánkban nem volt magyar lap. Csak a jelen század elejével, — midőn hazánk fővárosában, Budán, a „Pesth-Otner-Zeitung“ képviselője egyedül a hirlapirodalmat, — kezdé néhány jelesünk, s azok élén Kulesár István, a nagy hazafi, azon vakmerő tervet forralni agyában, hogy hirlapirodalmunkat átültetvén

* Lapunk múlt évi folyamában volt közölve „Hirlapirodalmunk a 18-ik században.“ Ugyanazon szorgalmas toliból származik a jelen összeállítás is, mely az adatok hitelessége s teljessége tekintetében igen becses irodalomtörténeti adalék, mit t. olvasóink figyelmébe ajánlunk. Szerk.

hazánkba, — jövőjét biztosítsa; — mi végre sok küzdelem után sikerült. — Most már a vidéki városok is meghaladták e tekintetben az akkori fővárosi hirlapviszonyokat. — Lásunk, a soraزت feledékenységbe ment lapok időrendi sorozatát.

A jelen század elején a politikai magyar lapok következők voltak:

„Magyar Kurír“. 1787-ben keletkezett Bécsben, s ott folytatta pályáját; hetenkint két száma jelent meg kedden és pénteken nyolczadréti iven. 1801-ben szerkesztették *Decey Sámuel, Albisi Pánczél Dániel*. 1810-ben alakjít megváltoztatván 4-rétben jelent meg. — 1815-től *Decey Sám.* betegsége miatt (1816-ban meghalt), a lapot — melynek 1818-ban 1200 előfizetője volt — *Pánczél Dániel* maga szerkeszté; 1821-ben társul *Igaz Sámuel* vevén maga mellé, a szerkesztés egész terhe ennek vállaira nehezült. — 1825-ben *Igaz Sámuel* kilépett a szerkesztésből, ismét egyedül vitte a szerkesztést *Pánczél Dániel* 1827 dec. 15-ig; — ekkor, miután a Kurirt 36 évig szerkesztette, Bécsben nagy szegénységben meghalt. A már haladó hirlap folytatását *Márton József* tanár vette át s melléklapjával együtt szerkesztette. A Kurir és melléklapjának ára egész évre Bécsben 20 ft., postán küldve 28 ft. volt váltó cz.-ban. Nyomatott *Haykul Antalnál*. Az új kiadó-szerkesztő az 1828-ik év elejével megjelent programját ezen szavakkal végzi: „reményem, hogy ezen újság a „Hazai és Külföldi Tudósítások“ és az „Erdélyi Hazai Híradó“ mellett is új életre kaphat, és erre, s személyemre nézve bérekesztésül, alkalmaztatva, még csak azt mondom, a mit Esau mondott vala az Attyának Isáknak (I. Mos. XXVII. sz.) midőn ez ő helyette, tévedésből, Jákobot áldotta meg: Kedves Hazám! avagy csak egy két áldásod vagy-on e Tenéked? áldj meg kérlek — valahára — Te fíjadat, engemet is, Márton Józsefet. (Tud. Gyűjt. 1828. II.). — A lap — beltartalját illetőleg — leginkább külföldi hírekkel foglalkozott, a hazai ügyeknek alig szentelvén néhány sort; mind a mellett hazánkban igen el volt e lap terjedve leginkább a frázia háboru alatt, ugy hogy mai nap sem ritkaság ezen hirlapot — azon időből, midőn czimképül trombitás száglód huszár díszíté homlokát — vidéki porlepte könyvtárakban feltalálni. (Tud. Gyűjt. 1818 I. köt. 119 lap. X. köt. 113 lap. Pannonia 1848 II. félv. 1. sz.) — — — — — A Kurir melléklapjai: az *Igaz Sámuel* által 1824-ben szerkesztett „*Kedveskedő*“, mely sok csinos, hasznos és érdekes ada; kár, hogy nagyobb elterjedésben nem részesült. (Tud. Gyűjt. 1826. X. 105. Élet és Literatura 1826 I. 309, 1828-tól kezdve a „*Sokféle*“ vegyes encyclopaedicus tartalommal. Ez is mint az előbeni, hetenkint kétszer, nyolczadréti iven jelent meg.

„*Magyar Hirmondó*.“ Politikai lap, melyet *Görög Demeter* és *Kerekes Sámuel* 1792. elejével alapítottak és írtak Bécsben. *Kerekes Sámuel* 1800-ban meghalalozván, a lap szerkesztését *Sándorffy József* orvos doktor folytatta egy ideig. Ez alatt a Hirmondó szerkesztéséhez ketten hivattak meg: u. m. *Munkácsról Kömlei István* ref. lelkész, és *Márton József* a löcsei gymnasium tanára. *Kömlei* 1800 őszén Bécsbe jövéen, a lap szerkesztését átvette, de csakhamar elbetegesedett, ámbár *Görög* mindent elkövetett, hogy *Kömlei* orvosok segítségével egészségét visszanyerhesse, rajta segíteni nem lehetett; az orvos tanácsára 1801-ben családijához *Munkácsra* visszatért, hol kevés nap múlva meghalt. *Kömlei* betegsége súlyosodván, a *Hirmondó* szerkesztését *Márton József* vette át, a ki *Löcséről* 1801-ben januárban érkezett

Bécsbe; minthogy azonban a *Görög Demeter* által kiadott *Magyar Atlasz* készítését követően volt elfoglalva, a *Magyar Hirmondó* szerkesztésére *Császár Józsefet* hívta meg *Görög*, ki akkor a góttinai egyetemen tanult, a honnan visszajövéen, a hirlap szerkesztését 1802-ben átvette, s azt mintegy másfél évig folytatta, míg annak 1803-ban — midőn ő felsége *Görögöt* udvari nevelővé kinevezte — időközben meg kellett szünnie, a lap 1300 előfizetői a *M. Kurirnak* átadtván, kik június végeig ezen lappal kárpótolhattak. — A *M. Hirmondó* is 8-adrétben jelent meg, hetenkint kétszer hozván egy-egy ivet; ezenkívül kedveskedésül a kiadó „*Magyar Atlasz*“ térképeit (1803-ig 40 készült el) küldözött szét előfizetőinek. Ezen lap sem foglalkozott sokat hazai ügyekkel, mégis többet találunk ebben megyei közéletünkről — egyes tudósítóktól beküldve — mint a Kurirban, jóllehet nem részesült aránylag oly nagy pártolásban, mint a Kurir. Nyomatott Bécsben, *Hummel J. D.* betűivel. (*Márton József*: *Görög Demeter* Életrajza Bécs, 1834. 21—25. lapok.)

Midőn a Magyar Kuriron kívül többi hirlapjaink elnémultak, *Kalesár István* tanár alapítá Pesten, szerkesztése mellett, a pozsonyi Hirmondó után Magyarországon az első rendszeres hirlapot, mely „*Hazai Tudósítások*“ czimvel 1806 júl. 2-án szerdán megindult 4-edrétben, hetenkint kétszer szerdán és szombaton adván egy ives számot. Nyomatott *Trattner* nyomdájában. — Ez volt Pesten az első magyar hirlap, és általában az első magyar lap, mely negyedrétben jelent meg. — 1808-ban a külső országokat érdeklő tárgyakat is felvevén, czimét „*Hazai s külföldi Tudósítások-ra*“ változtatá. Teljes czime a czimlapon ez: *Nemzeti Ujság, vagyis Hazai s külföldi Tudósítások. A Magyar Nemzetnek közjavára. Irta s kiadta Kulesár István.* — A Tudósításokhoz taldaléku adatott a „*Newwied* Ujság“, akkor híres német lap kivonata, itt ott annak modorában készített eredetiekkel, melyet 1810-ben *Szemere Pál* szerkesztett, ki akkor Pesten tartózkodván *Kulesár* mellett segédeskedett. (Toldy: *Magyar Irodalom kézikönyve* II. 130) Ezenkívül csatolattott a lap mellé 1810 óta tudományos vagy gazdaságbeli „*Toldalék*“ is fél iven, mint rendkívüli melléklet. (Tud. Gy. 1821. XII. 65.) 1817-ben már új magyar műveket és írások jutalmakban is részesített a kiadó, s ezen év kezdetével alapítá a kiadó-szerkesztő társlapját „*Hasznos Mulatságok*“ czimvel, mely 8-rétben hetenkint egyszer jelent meg egy iven, hozván sok ismeretterjesztő egyve. legén, költemények, nyelvészeti cikkek és talányokon kívül apróbb történeti értekezéseket is, különösen *Horvát Istvántól* többet; első kötetei 1817—1819-ben *Tóth László* gondviselése alatt azt tevék, mit *Ragályi* akart tenni *Segítőjével*. (Tud. Gyűjt. 1826. X. 104.) „A szépnem várakozásainak nem mindenben felelt meg, hogy azt tanítván mulattatta volna. (Laura. 1824. I. 41.) — E két lapnak 1818-ban 750, 1821-ben 850 előfizetője volt 16 ftal. (Tud. Gy. 1818. X. 113. *Schams. Beschr.* Pest. 1821. — Tud. Gyűjt. 1822. IV. 64—80.) — *Kulesár István* 1828. márcz. 30-án meghalalozván, a lap tulajdon joga özvegyére, szül. *Pergner* Anna asszonyra szállott, a szerkesztést pedig *Kovács Tamás* bölcsész- és jogtudor vette át, ki Pesten 1831 maj. 16-án halt meg, kora 32-ik évében. (Nagy Iván. *Magyaror.* Családai. VI. 412.)

A Magyarországon megjelent magyar lapokon kívül ez időközben keletkezett *Erdélyben* a legelső magyar politikai lap „*Erdélyi Híradó*“ czimvel, melyet *Pethe Ferencz* alapított és szerkesztett *Kolozsvárott*. Megjelent az első szám 4-rétben 1828. jan. 1-én, folytatván pályáját hetenkint egyszer megjelenéssel. — (Kritikai Lapok. 1831. I. 49.) Társlapja, melynek teljes czime: „*Nemzeti Társalkodó. Írták az olvasók, a lehetőségig rendbeszedte és hetenkint kiadta Kis-szántói Pethe Ferencz Kolozsváron.* — 1830 elejével jelent meg, melyből a szerkesztőség 200 példányt küldött szét ingyen megismeretetés végett. (N. T. II. 224. *Jelenkor* Encyclopaedia. 1858. 81. lap). — Mindkét lap ára 10 ft. p. p. volt egy évre, külön a N. T. 5 ft. p. p. — „A Nemzeti Társalkodó tudományos és mulattató tartalma közkedvességűvé, Erdély legjelesebb íróinak közreműködésébe becsessé tette, míg Nagyajtai Kovács Istvának történetnyomozó, Nagy Ferencznek utazásai, Kemény Zsigmondnak történeti cikkei, a benne elszórt számos historiai adat olykor kútfői fontosságot kölcsönöznek neki.“ (Szilágyi S. új Magyar Múzeum 1860. II. 18.) Szaklapok, melyek rendszeresen jelentek meg ez időközben, a következők voltak:

„*Nemzeti Gazda*, vagy a Magyar Nemzet Nemzeti gazdasága, s ebbeli kereskedése virágzásának előmozdítása, melyet a Nemzet szorgalmas Fiainak segédlemekkel, Hetenkint készítettet *T. Kisszánthói Pethe Ferencz*, a Pallérozott mezei gazdaság írója, kiadója.“ Ugyanaz, ki 1796-ban a „*Gazdaságot*“ czélzó *Magyar Ujságot*“ szerkeszté. — 1814 elejével jelent meg először a „*Nemzeti Gazda*“ *Trattner* János Tamás kiadásában Pesten, nagy 8-rétben hetenkint egy iv, — és 1818 június végével pártolás hiányában, — 180 lévén ekkor előfizetője — megszünt. 9 kötet sok technologiai rajzzal jelent meg belőle. Munkás részt vett annak szerkesztésében *Kerekes Ferencz*. Az egésznek ára 12 ft. p. p. (Tud. Gy. 1821. XI. 65. *Uj Ismeretek* Tára V. 61. — *Jelenkor* Encyclopaedia. Pest 1858. 81. — *Egenberger*: *Magyar Könyvek*. Pest 1829. 46.)

„*Mezei Gazdák barátja*.“ Egy gazdasági folyóirat, melylyel a két Hazának szolgalmi kívánt *Angyalffy Mátyás* András, több mezei gazdasági Társaságoknak rendes és valóságos tagja.“ — 1824-ben alapítva Pesten hetenkint kétszer jelent meg, folytatottatott a következő évben kedvezőtlen körülmények között. 1826-tól 1828-ig szünetelt. — 1829-ben újra folytatta *Angyalffy* a lapot, mely 1831 jun 30-án a 12-ik kötettel megszünt. (Básthy Magyarok Emléke. Budán 1836. I. 233. — Tud. Gyűjt. 1824. XII. 127 1828. XII. 140. 1829. III. 127.)

„*A természeti gazdasági és mesterségi Esmeretek Tára*“ szerzőjök és kiadójó *Lángly István* és *Lencsés Antal*. Megjelent 1828. második felében, hetenkint kétszer *Fűskuti Landerer Lajosnál* Pesten. (Tud. Gyűjt. 1828. XII. 140)

(Folytatás következik.)

Bártfa egy része.

Midőn Sárosmegyének ez igen régi szabad királyi városát, illetőleg annak csak egy festői részét mutatjuk be: meg kell jegeznünk, hogy e város kedvező helyzeténél fogva egyike hazánk azon kevés városainak, mely történeti adatokban igen gazdag levélés okmánytárral bír, és azért minden történet-buvárt, ki e város régi eseményeit kutatja, azon kedvező állapotba helyez, hogy ezek segédlemével állapotban kimerítőleg adhatja elő *Bártfa* történetét.

Mi itten inkább csak a rajzban közölt egyik részét kívánjuk magyarázni, a város történetére vonatkozó adatokat akkorra hagyván fenn, midőn az ódon város több nevezetes részének rajzát is fogjuk hozni.

Bártfa (németül Bartfeld) igen régi szabad királyi város a Tapoly vize mellett, Eperjeshez 5, Kassához 9 mérföldnyi távolságban. A belváros hajdan igen erős köfállal volt körülvéve, melynek nyomait még ma is láthatjuk, e köfal körüli sáncok pedig kertheké alakították át. Az egész városon régiség tiszteletreméltó jelleme vonul át, mely az utast meglepi, s mintegy külföldi ó német városba varázsolja. Átalában az egész benyomás kellemesnek mondható, különösen itt uralkodó rend és tisztaság miatt. Utczái jól kövezettek és tiszták, a piacon levő házak pedig mind emeletesek.

E város története a legrégebbi időkig megy fel; már 1242 előtt nevezetes és virágzó város vala, midőn a tatárok elpusztították, IV. Béla király szép szabadalmakkal látta el, hogy ismét oda édesgesse a megfutamodott lakosságot, és az új telepítvényeket. Szabadalmakat nyert továbbá Róbert Károlytól 1320-ban, és Nagy Lajostól 1376-an, ki is királyi városá emelvé, ugyanazon kiváltságokkal ruházta fel, melyekkel Kassa és Buda bírtak.

Hogy aképpünkön látható régi várszerű falak és torony hajdan királyi vár vagy kastély volt, bizonyítja Zsigmond királynak egy 1412-ben kiadott, s e város levéltárában létező okmánya, mely világosan mondja, „hogy Bártfa város polgárainak királyi kegyességéből az ott levő királyi várat tornyostól és udvarostól együtt saját várnagyunk kezeiből visszavéve, ugyanazon kedvelt polgárainak kormányzására, fenntartására és általmasására bizzuk, és megengedjük, hogy azok a nevezett várat saját hasznuk és kényelmük szerint felnyithassák és bezárhassák, ahogy és a hányszor nekik tetszeni fog, jelen levélünk értelmében azt mindig szabadon tehessek és élhessenek vele. — Magáról a városról és az itteni híres fürdőről nem sokára bővebben fogunk emlékezni. Z. G.

Kéjntazás a Dunán.

A mult nyáron gyakrabban volt említve a lapokban gróf Széchenyi Ödön azon hosszabb dunai útja, melyet egy, Angliából hozott csolnakon Bajorországból Pestig, aránylag elég rövid idő alatt s férfias kitartással végzett be.

Mellékelt rajzunkon látható az amerikai

fenyőből készült ama kis hajó, melyen gr. Széchenyi Ödön m. é. július havában ezen utat Wilshofentől Pestig evezve megtette, s melyen alólt őt társként kísérte.

A „Sympathy“ nevű vékony kis hajó Londonban készült; — gözösön a continensre szállítani könnyű volt, a nehézség csak a vasúti szállításnál kezdődött; a csolnakot t. i. hosszúsága miatt magas állványon kellett a vagonon elhelyezni, hogy a többi kocsik alatta szabadon mozoghassanak. A csolnak Bajorországban Wilshofen mellett bocsátatott először a Dunára, innen Linczig gr. Széchenyi az utat egészen magánosan tette, én csak itt találkoztam vele. Jul. 21-kén reggel 4. órakor először voltunk együtt és magunkra hagyatva, egyedül, a nagy folyamon.

Utunk szakadatlanul folyt; a reggeli csendet csak az evezők egyforma csapdosása szakította félbe; néha kis kutyánk uga-

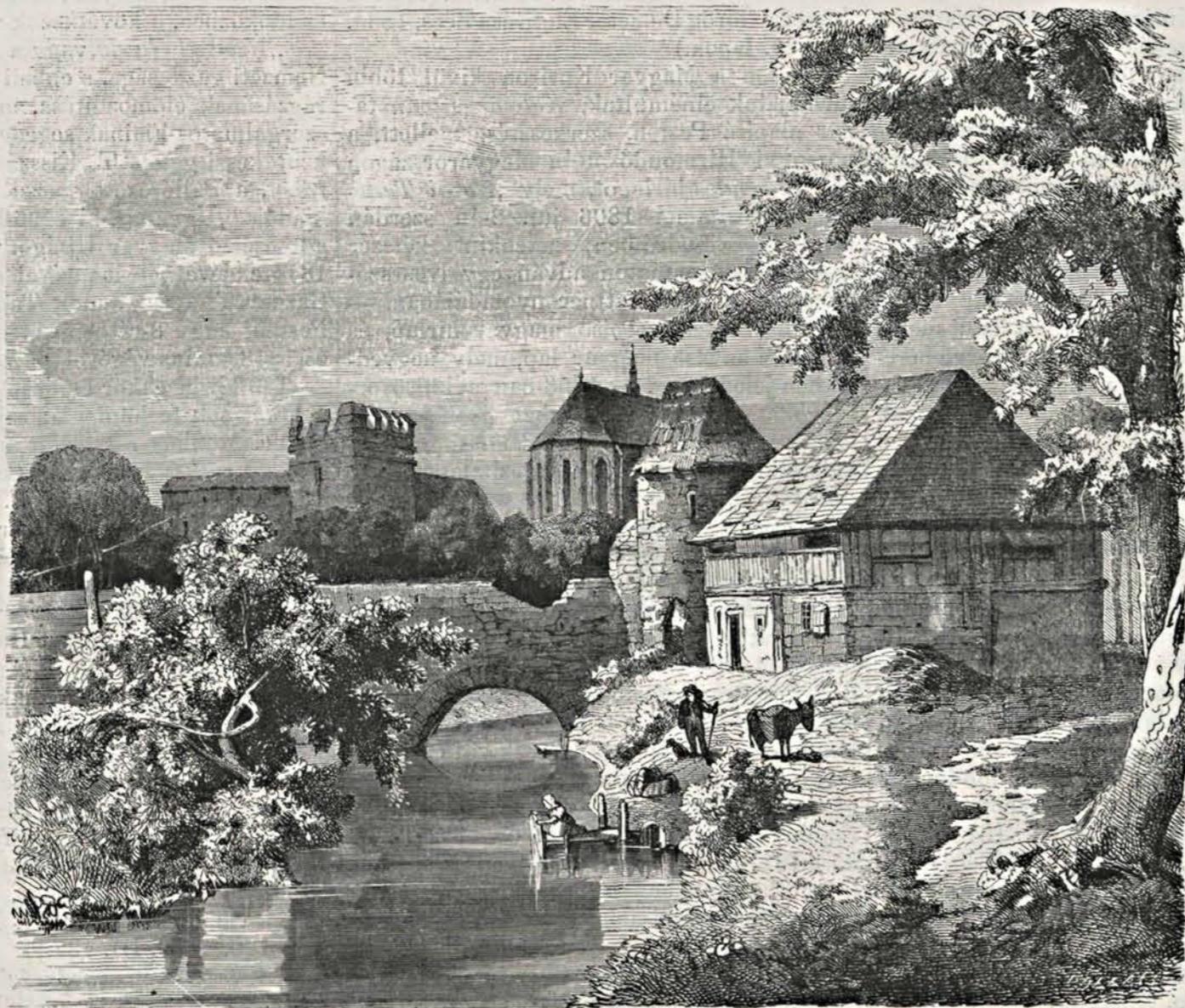
egy bajor gözös, (a miénk udvariasabbak voltak) rémséges patent kerekével a csekély vízben part felé szorított, közel voltunk ahhoz, hogy nádszál könnyűségű járművünkkel egy kis hajótörést szenvedjünk. Fenyegettük is a kapitányt, hogy ha utólrjuk jaj neki: de az óriás gálya parancsnokereje önértében, legfőleg egy kis mosolylyal válaszolt, s annak látszott örülni, hogy bennünket megijesztett!

Utunk s megérkezésünk napja a bécsi és magyar lapok által már előre tudva levén, mindenütt szívesen fogadtatánk. Ha hajónkat, esti nyugalomra a partra vittük, (miután az oly könnyű jószág, hogy az éjjeli hullámok önkényes hatalmának ki nem tehetjük) segített mindenki szíves örömet, a gyermekek pedig kíváncsian tapogatták, vajjon e kis csoda mű vasból van-e, vagy üvegből.

Mölkön a toronyóra épen a délutáni harmat ütötte, eléggé lankadtan, mintha az ak-

korinagy hőséget ő is érezné, midőn e regényes fekvésű kolostor falai alatt haladtunk el. A nagyszerű látványba voltunk elmélyedve, midőn egyszerre a magasból hatalmas torokhang kiált felénk: „Where are you going gentlemen?“ (Hova utaznak, uraim?) Felpillantva három kedélyes arcú tisztelendő urat láttunk egy pár fényre dőlve, felénk inteni. Alig hogy reá értünk, annyit válaszolni: „No english man, hungarian, we are going to Pesh.“ (Nem

Bártfa egy része. — (Sándy Gy. rajza után.)

tott egyet, ha a parton embert, vagy a maga fajtáját pillantotta meg.

A folyam e vidéken keskeny és sodró; a vízből kiálló sok szikla egy-egy természetes vész-jel; a sziklák későbbben eltűnnek, s a folyam akadály nélkül szélesbül; most zátonyok, — a dereglyések és tutajos tót atyafiak rémjei — apró és nagyobb szigetek váltják fel egymást, és a műkedvelő hajós, a táj szépsége által elkábítva, könnyen a szigetek labirintusába téved, melyből néha bajos kiszabadulni. Bécs felett két óráig tévelyegtünk így, míg a nagy folyam medrébe vissza tudtunk térni.

Ott, hol a víz, — megvetve a tulajdoni jog szentségét — partot mos, az emberi kéz nagy négszeg kövekkel rakja ki a gátot; a víz itt boszankodva iramlik tovább, és ily helyeken röplülve haladtunk, talán egy lovas sebességével is versenyezhetünk volna.

De nemcsak a tutajos tótoknak vannak, — nekünk is voltak rémjeink. Ha néha

angolok, magyarok vagyunk, megyünk Pestre). És ezzel tovább eveztünk. Könnyű is volt nektek ott fenn, hűvös szellőben, tán épen fekete kávé mellett siestát tartani, míg mi lenn a Dunán a nagy forróságban ugyan csak pörköltünk!

Este Steinba értünk. Szintén nehéz szívvel távoztunk innen, oly nyájasan, kedvesen fogadtak a város szépei; hajónk orra — diadaljelként — virágbokrétával volt díszítve! — Egy pár sohaj, . . . kendő-lobogtatás, . . . egy néma „fare well“ (Isten veled!) és Steint és szépeit többé nem láttuk. Bécs előtt tiszta lelkiismerettel haladtunk el a „Verzehrungssteuer-Kommissär“ előtt, midőn azt kiáltotta felénk: „Halt! nichts Steuerbares?“ Szintén jól esett azt a bizonyos utólrhetlen bajor hajós-kapitányt itt megboszulhatni. — Pozsonyban a hajós-egylet szívesen fogadott; Komáromban az ottani derék kávé vendégszeretéből hercegi módon láttattunk el holmi selyem-dunyhás ágyakkal, a mi egé-

szén szokatlan volt hajónk edzett népsége előtt.

Utunk egészben véve, minden nagyobb erőlködés nélkül, 5 napig tartott; utolsó napon azonban (Komáromtól Pestig) felváltva 14 órát eveztünk; a hőség déltájban, ép Visegrád alatt, oly tikasztó lett, hogy kénytelenek voltunk, nedves fehér kendőket borítani fejünkre. Minden nyugodott, néha egy álmos molnár ásitozva mereszté ránk szeméit, azután egyet nyújtózkodva, tovább aludt, szinte irigyeltük az állapotát.

Már alkonyat volt, midőn távolból Budavár és Pest tornyait észrevettük; lankadó testünknek ez adott új erőt; — jó barátok vártak a parton, s a vízszelvény örömei között tartottunk biztos révünk, a pesti csolnakda felé! Keve József.

tekeny versenyre senki sem lép, természet, hogy szállítványait jó áron adhatja el.

Az északamerikai részint öröklött, részint szemből, Angliába, Francia- és Spanyolországba, Déli-Amerikába, Kelet- és Nyugat-Indiába szállítja földtermékeit; beszózott hussal (marha és sertéshussal) a világ minden hajóit ellátja, és ennek nagyrészét a melegköri tartományokban aszalthus alakjában (carne secca) adja el. Ételeit — főtt húst és főzelékeket, — melyek a magyarnak teljességgel nem ízlenének — légmentes szelenczékbe rakja, és ezekkel a hajókázó félvilágot bőven ellátja, mely uton aprómarháit, vadait és kerti terményeit is értékesíti.

Jelenleg Braziliában tartózkodom, és csaknem kizárólag északamerikai termékekkel élek. Igen ohajtának mennél előbb magyar természetmennyeket láthatni, már csak azért is, hogy meggyőződhessen, miszerint hazánk a kivittelt már megkezdte, mert eddig hazánk szép természetmennyeit itt csak kevesen ismerik, s azon kevés is, a mi itt megfordul, igen gyéren s csak drágán kapható.

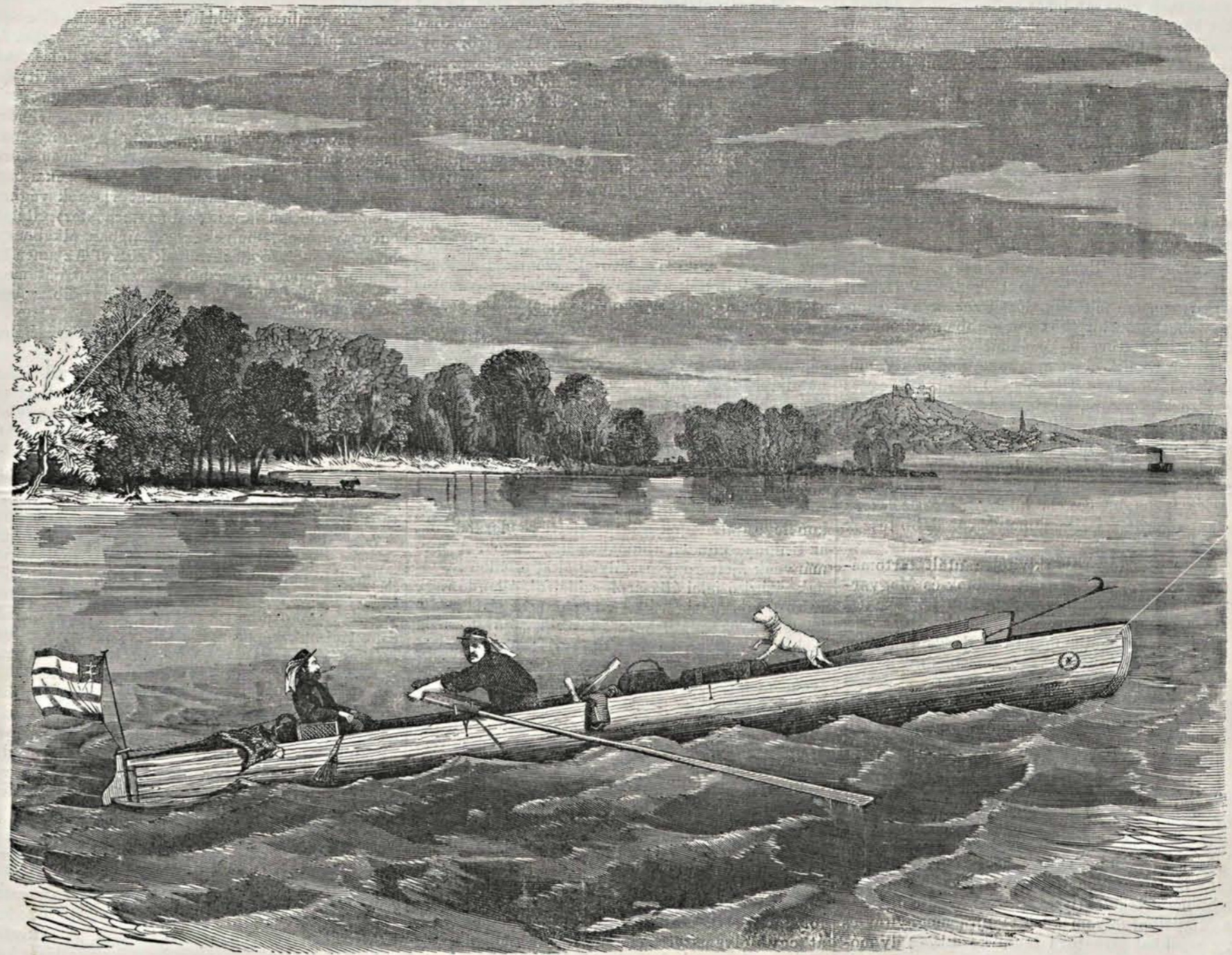
A közlekedési eszközök, mint másutt, úgy Észak-Amerikában is, a vasut, gőz- és vitorlahajózás, tavakon, folyókon és csatornákon, — azon különbséggel, hogy itt a czélszerűségre s takarékoságra különös gond fordítatik.

A vasutakat az Egyesült-államokban társaságok építik, s az engedélyt, minden biztosítás mellőzésével, s anélkül hogy a mellék-vonalak tekintetbe vétetnének, a kormánytól minden nehézség nélkül megnyerik.

Ezen társaságok gyakran részesülnek adó-olengedési kedvezményben, különösen az északnyugati államokban, és azon mellékes haszonnal bírnak, hogy az államtól olcsón megvevett térségeket később drágábban adják el.

A vasutépítésnél inkább az építési tőkének leszállítására, mint tartósságra és szilárdságra van tekintet; némely amerikai vasúti hid Európában még ideiglenesnek sem járná meg, s személybiztonsági tekintetből betiltatnak.

A fának ára és gépek általi megfaragása igen olcsó levén, ez nemcsak hidépítésre, de még

Gróf Széchenyi Ödön „Sympathy“ nevű dunai csónakja. — (Keve József rajza után.)

A szállítás és közlekedés Amerikában.

Irta Tóth Kálmán, vasúti mérnök Braziliában. *)

Az új és ó világban utazó magyar ember előtt igen feltűnő az északamerikai mezei termékek elszaporodása, holott hazájának jószágban és olcsóságban felül nem haladott természetmennyei, a világ piacán alig ismeretesek.

Nem az északamerikai áruk minőségi előnye az, a mi a vevők előszeretettel magára vonja, hanem a szállítási jutányosság és gyorsaság; hozzá járulván még azon körülmény is, hogy az amerikai nemcsak oda megy, a hová meghívják, hanem hivatlanul is megjelenik mindenütt, a hol reménye van, áruit eladhatni.

Miután pedig az ő természetmennyéivel jelen-

*) Örvendünk, hogy ismét egy derék hazánkfiával találkozhatunk, ki távol világrészekben szerzett tapasztalatait hazája közönségének hasznára igyekszik fordítani. Szerk.

Észak-Amerikát nemcsak utazási leírásokból, de hosszabb ideit ott működésem alatt is megismerni és viszonyait tanulmányozni elég alkalom volt. — Borán kívül, melynek becsét csak odavállok ismerik el, Északamerika sokban hasonlít honunkhoz, mindennemű mezei természetmennyét kiállit, melyek learatva s kicsépelve lehetőleg serényen s olcsón szállítatnak piacra.

Mint mérnök, nem határozhatok afelett, mennyiben haladja túl Észak-Amerika a honunkban gazdasági kezelést, a számtalan amerikai gazdasági gép közül, melyek a czélszerűbbek, s hasznosabbak a mieinknél; s mennyiben ismeretesek s alkalmazottak nálunk az amerikai gépek? ezt megítélni szakemberekre, a gazdászok avatottabb ítéletére hagyom.

Feladatomban, csak azon módokról emlékezni, mikép szokta az amerikai ember természetmennyéit gyorsan és lehetőleg legnagyobb költségkíméléssel a piacra szállítani, — s azon hiányok elmellőzésére hatni, melyek szállítványaink kezelése körül felmerülnek.

országi töltések pótlására is használtatik, midőn egy tíz láb magasságú töltés helyett egy nyaktörő fa-utveteteket (trestle work) építenek. Az állomások minden épületei ezen anyagból építettek és alaprajzuk mutatja, hogy az áruk szárazsá-gára csaknem nagyobb figyelem fordítatik, mint az utazók kényelmére.

A teher- és személyszállítási díjak olcsók, mert a kiállítási költségek csekélyek, az égő anyag olcsó és közel kapható.

Ha a vasut valami mellékvonallal versenyez, akkor viteldíjai gyakran változók.

Igy 1860-ban történt, hogy a Hudson-River R. R. vasúti vonalon egy héten át ingyen lehetett Albaniába utazni, míg a Hudson-gőzhajókon az utazó az ingyen-vitelen kívül még a reggilit is ingyen kapta.

Természetes, hogy sok vasutársaság szomorú véget ér és sajnalatra méltó azok állapota, kik szédítő újsági czikkkel által ámtattva, vagyonukat ekképen kihíresztelt vállalatokba fektetik.

Czélszerű volna, a kizáró szabadság és a ha-

**** (A febr. 11-én tartott jogász bál) egyike volt a farsang legfényesebb s legvidámabb táncvígalmainak. Az Európa terme kicsiny volt a díszes vendégsereg befogadására. E táncvígalmat nevezetessé tette azon körülmény is, hogy a báli pénztár, több mint ezer forintot, a bizottmányi pénztárnoknak Stephanovichnak újvilág utcazi lakáról ellopták. S bár a kárt az illető pénztárnok megtérítette: nagy kérdés, vajon ő pénzéhez fog-e jutni valaha, miután a szolgálatban levő hordár, kire a lopás gyanuja háramlott, mindent tagad, s a városkapitányságnál reá kisütni semmiféle lehetett. A báli nagy kiadásokból megmaradt összeget, 308 frot, a jogászszeget adták át.**

**** (Rendőrségi curiosum.)** A bécsi rendőrgazgatóság távirati uton felkérte a pesti városkapitányságot egy, állítólag itt tartózkodó tolvaj elfogására. A pesti városkapitányság azt válaszolta, hogy a keresett egyén nem Pesten, hanem Bécsben tartózkodik s még a városrészt, utcázt, a házszámot és azon embernek nevét is megjelölé, ki-nél az elfogató tartózkodik. Ez útmutatás nyomán, a bécsi rendőrség a tolvajt meg is találta.

**** (Adoma Reményi életéből.)** Niklán, a Berzsenyi-szobor leleplezésekor, az ott megjelent tanítók, mint műkedvelők, a nagy költő iránti kegyeletből énekkart rögönöztek. E műkedvelők közt volt egy óriás termetű, de lélekben gyenge legény, aki, mert otthon nagyon is uralkodtak fölötte, idegenek irányában tekintélyét annál inkább fönn akarta tartani. Ének közben történt, hogy a kar azon osztályánál, melyhez ismerősünk tartozott, szükségessé lett volna még egy hang. Eszrevették ezt a műcértők közül többen, s egy ismeretlen azonnal mellette ternet, s kérte, tartaná lejjebb a hangjegyeket, mert segíteni akar. „Nem ért maga ehhez!” szólt az óriás és hátat fordított. A következő diszembd alatt, amint az ismeretlen, varázs-hegedűjével mindenkit elragadott, s az ajkos éljenek után csak e nevet suttogták — Reményi: ismerősintől egyik barátja mosolygva kérdé: „Vajjon ért-e hát a hangjegyekhez?”

**** (A katonaszolgálat alóli kiváltás) egy módját szilők számára megemlítjük, mely a „Magyar biztosító-társulatnál” eszközölhető. Ha a fiú a 20 éves kort elérte, a kiváltására szükséges 1200 forintot egyszerre előteremtteni nem mindenkinek sikerül, míg előre gondoskodva, részletes befizetés mellett a kiváltás díja még akkor is biztosítható, ha az atya időközben elhalna. Például, ha valamely 30 éves atya 1 éves gyermekének 1200 frotot akarba biztosítani; a magyar biztosító-társulatnál e végre negyedszázalékos 13 frot 23 krt fizet mindaddig, míg fia 20 éves lett. Ha a gyermek előbb elhalna, az addig befizetett díjakat visszaadja a társaság; ha pedig az atya halna el előbb, a díj-fizetés megszűnt s ha csak az első negyedévi díj fizetett volna is be, a biztosított 1200 frot a gyermek, 20 éves korában hiány nélkül megkapja.**

**** (Talált pénz.)** Báró Majthényi László leszenyei birtokán több fontnyi ezüst pénzkekkel telt füzeket szántottak ki. A pénzek a XVI-ik századból valók s köztök tallérnagyságuk is vannak. A talált kincsből a királyi fiskus is osztalékot követel.

**** (Az olaszországi magyar legiónál) a magyar czimereket olaszszal cserélték föl. Ez a végfeloszlás első jele.**

**** (A pestvárosi utcáseprés) ez évre 72 ezer forintért Stenicska János vállalta el. Mig az utcatisztítást maga a város kezelte, nem került többé 36 ezer forintnál. Most, midőn e czélra oly nagy összeget fordít, hisszük, hogy a por és sár kényelmetlenségeinek nem leszünk annyira kitéve.**

**** (A „Szegedi Híradó”) nevet cserélt, s ezután nagyobbított alakban, s bővebb tartalommal, szintén Szabados János szerkesztése mellett, „Pusztaszer” czim alatt jelenik meg.**

— (Dr. Duka Tivadar), Keletindianban tartózkodó hazánkba, kit mult évben arcképileg is bemutatottunk, december végnapjaiban irlevelében többi között arról is tudósít bennünket, hogy a nemzeti Muzem számára ismét egy nagyobb gyűjteményt szándékozik utnak cserzeni. A gyűjteményben többi között egy 11 1/2 láb hosszú tigris bőre és csontváza s egy tibeti imádkozó gép is befnoglatatik. Ez utóbbi lerajzoltatását ajánlja a küldő a V. U.-nak. Megnézzük, ha megjön.

**** („Császárfürdői album”) nyit előfizetést Balázs Frigyes. Az album szépirodalmi tartalmát ismert nevi írók művei képezendik; a császárfürdő gyógytani ismertetését pedig dr. Pete Zsigmond írja. Ezenkívül néhány, a fürdő épületeit ábrázoló aczélmetszet is diszítendé ez albumot, mely a császárfürdő látogatóinak kedves szórakozásul, később emlékül szolgálhat.**

**** (Philosophus beteg.)** A kismarjai bíró sulyos betegségbe esvén, kocsi kúdtott be N. Váradra orvosért; hanem, hogy szakere haszontalanul ne járjon, meghagyta a kocsisnak, hozzon egy-egy tal koporsót is számára. S két hét mulva kitűnt, hogy bíró uram okosan rendelkezett.

Nemzeti színház.

Péntek, febr. 13. „A félérek.” Dráma 5 felv. **Szombat, febr. 14. „Lalla-Roukh.”** Regényes opera 2 felv.

Vasárnap, febr. 15. „Csikós.” Eredeti népszimű, dalokkal 3 szakaszban. Szígligetinek ez egyik sikerültebb népsziműve a közönség előtt folytonos érdekét még mindig fenn tudja tartani. A beszótt népdalokat Füredi, mint mindig, ma is sok érzéssel és nagy hatással énekelte. Réthy az öreg csikós, — Tóth Soma a rector szerepében élethű s egyszersmind művészi alakokat állítottak elő.

Hétfő, febr. 16. „Róma leánya.” Dráma 5 felv. Irta Hegedűs. A minden eszelekvény nélküli gyenge darabnak csupán *Jókainé* játéka s gyönyörű szavala kölcsönözött némi érdekelt. Ez estére az igazgatóság jobb darabot is választhatott volna. Csak a karzati közönség volt meglehetősen képviselve.

Kedd, febr. 17. „Ördög része.” opera 3 felv. zenéjét szerzte Aubert.

Szerda, febr. 18-án a színház zárva volt.

Csütörtök, febr. 19. „Nabucodonozor.” opera 3 felv. Zenéjét szerzte Verdi.

Budai népszínház.

Febr. 13. Harminezötödiki díjmentes népelőadásul „Bánk bán.” tragédia Katona Józseftől.

Febr. 14—17. A farsang utolsó napjaiban négyszer egymásután, mindannyiszor tömött színház előtt „Dunanan apó és fia utazása.” Operette 3 felvonásban. Offenbachtól.

Febr. 18. Nem volt előadás.

Febr. 19. „A drótos tót.” népszimű 3 felv. Irta Kempelen Győző.

Szerkesztői mondanivaló.

6467. **Kun-Sz. Miklós.** K. G. Mind a két tárgy igen haszonvehető. Legközelebb helyet találunk nekik.

6468. **N. Kanizsa.** A sorsjáték rendezőinek. Vettük a 10 db. sorsjegyet. A „vinczeller-képezde” érdekében reméljük, hogy vevőjük is akad. Legrosszabb esetben meg-

tartjuk magunk. Ha megtaláljuk nyerni azt a „8 löerejű gőz cséplőgépet,” majd földet is keresünk hozzá. — Azoknak, a kiket illet, adjuk tudtára, hogy ily sorsjegy ára 50 kr.

6469. **Eger.** Sz. I. Csodálkozva olvastuk a gravamnt, s orvoslása iránt újra intézkedünk. Várjuk a sikert.

6470. **Egy kaland az ind tengereken.** Legközelebb elolvassuk. Addig is szabatosabb, magyarosabb fordítást ajánlunk. Ebben, ugylétezik, nagyon nehézkes, idegen szó-lásformákkal teljes munkára fogunk találni. Kerülni kell a germanismusokat, melyek sáskamódra lepik már el az irodalmat.

6471. **Garam.** Igen becsülendő nemes érzelmek, de a verselés technikája nem áll azon fokon, melyen a mai kor izlése látni szereti. Itt-ott némi nem magyaros kifejezés is háborgatja az öszhangot. Magán használatra különben elég tisztességes munka.

6472. **Pozsony.** L. A kézirat formába öntésére s nyomda alá igazítására keressük még mindig az alkalmas időt. Annnyival inkább, mert a czikk sok érdekes adatot tartalmaz.

6473. **Kolozsvár.** N. L. E napokban szivesen teljesítjük kívánságát.

6474. **Bécs.** Dr. E. A. A cikknek hasznát fogjuk venni, s adandó alkalommal kérjük a folytatást.

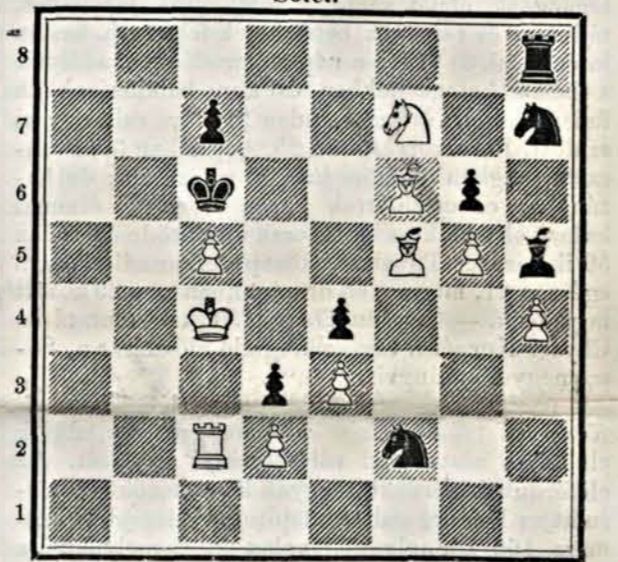
6475. **H.-M. Vasárhely.** F. I. Még nem szólhattunk az illetővel, de hisszük, hogy a feltétel kész örömmel fog teljesíteni. Reméljük, néhány nap mulva az összes szállit-mány indulhat.

6476. **Moór.** Dr. S. Fájdalom, még mindig nem akadunk rá a keresett kézira. Kedvező esetben azonban kulajuk.

6477. **Montecuculi.** Legyen szabad e czikket kissé későbbre halasztanunk. Most e tárgyakkal bőven el vagyunk látva. A rajz igen szép és tiszta.

SAKKJÁTÉK.

165-ik sz. feladvány. — Báró Meszéna Istvántól (Nagyváradon). Sötét.

Világos indul, s 4-ik lépésre matot mond.

160-dik számú feladvány megfejtése. (Bayer Konrádtól)

Világos. Bg 8 - g 6 F a 7 - b 8 :
V d 1 - d 5 + H e 7 - d 5 :
H f 4 - d 3 + e 4 - d 3 :
B g 4 - c 4 + K e 5 - c 4 :
B g 6 - c 6 +

Helyesen fejtették meg. Veszprémben: Fülöp József. Kis-Kürtősen: Csemiczky Károly. — Debreczenben: Sperber F. — Vácson: Niczky Pál. — Parabutyban: Rothfeld József. — Pesten: Cselkó György. — Kassán: Skvrő Antal. — Kun-Szent-Miklóson: Bankos Károly.

Rövid értesítés. K.-Sz.-M.: B. K. Az illető feladványról állíthatjuk, hogy hibátlan. Remek mű s így megfejtése nehéz, de nem lehetetlen. Minthogy biztosak vagyunk benne, hogy a másira azóta reá talált, ezuttal valamit előlegezünk önnök. Más uton bővebben. Nem maradunk pusztán ígret mellett.

TARTALOM.

Lisznyai Kálmán (arckép). Székely József. — Anyám-nak Dömén Pál. — Miranda (folytatás). Jókai Mór. — Hirlapirodalmunk a 19-ik században. — Bártfa egy része (képpel). Z. G. — Kéjtaras a Dunán (képpel). Keco József. — A szállítás és közlekedés Amerikában. Tóth Kálmán. — Tárház: Ipar, gazdaság, kereskedés. — Köz-intézetek, egyletek. — Közlekedés. — Mi újság? — Nemzeti színházi napló. — Budai népszínház. — Szerkesztői mondanivaló. — Sakkjáték. — Heti naptár.

Felolós szerkesztő Pákh Albert (lak. magyar-utca 1. sz. a.)

HETI NAPTÁR.

Hó-és hetinap	Katholikus és Protestáns naptár		Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára	Nap			Hold		
					kél	delel	nyug.	kél	delel	nyug.
Február										
22 Vasár.	D 1 Quadrag.	D Invocavit	10 F Syropust	3	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.	6. p.
23 Hétfő	Romana	Reinhard	11 Nagy bójt. k.	4	6 56	13 47	5 31	8 27	3 40	11 5
24 Kedd	Mátyás apostol	Mátyás	12 Melet	5	6 54	13 30	5 33	8 57	4 29	12 10
25 Szerda	Váli Kántor +	Bérczi	13 Hamv. szerd.	6	6 51	13 21	5 36	10 10	6 7	1 11
26 Csütört.	Osád (Nestor) p	Victoria	14 Auxentius	7	6 49	13 11	5 37	10 56	6 56	2 6
27 Péntek	Leander püsp. +	Leander	15 Onessimus	8	6 47	13 1	5 39	11 46	7 40	2 55
28 Szomb.	Román apát +	Román	16 Pamphilus	9 23. Sabb.	6 45	12 50	5 41	12 44	8 32	3 37

Holdnegyed ☾ Első negyed ☽ 25-én 1 óra 50 percz este.

A Vasárnapi Ujság 1863. évi teljes számu példányaival még folyvást, — a Politikai Ujdonságokból pedig csak a folyó számokkal szolgálhatunk.

Kiadó-tulajdonos Heckenast Gusztáv. — Nyomtatja Landerer és Heckenast, egyetem-utca 4-ik szám alatt Pesten 1863.

Előfizetési föltételek 1863-ik évre:

a Vasárnapi Ujság és Politikai Ujdonságok együtt, postán küldve vagy Buda-Pesten házhoz hordva :

Egész évre (január—december)	10 ft.	Fél évre (január—június)	5 ft.
--	--------	------------------------------------	-------

Csupán Vasárnapi Ujság :

Egész évre (január—december)	6 ft.	Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.	Fél évre (január—június)	3 ft.

Csupán Politikai Ujdonságok :

Egész évre (január—december)	6 ft.	Egész évre (január—december)	6 ft.
Fél évre (január—június)	3 ft.	Fél évre (január—június)	3 ft.

Régi magyarok régi arcképei.

III. Gróf Széchenyi György, primás.

A tizenhetedik században élt nevezetes férfaink sorából egy, a kath. egyházban nagy tekintélyű és hatású férfival ismerkedünk meg.

Ez **Széchenyi György**. Született 1592, Szécsényben Nógrádmegyében. Kisebb tanulmányait N.-Szombathban, felsőbb képez-tetését Bécsben a Pázmán-féle intézetben nyerte. A bölcsészet és theologiából vizsgát tevén, midőn főszenteltetett, Silyén kapott első lelkesi állomást, három hó mulva más egyházmegyébe jött. Lelkes, becsületes, szorgalmas viselete miatt nagy becsülésben állott. — 1644-ben pécsi püspökséget nyervén meg, sok jótékony adakozást tett, — 1653-ban a veszprémi püspökség is neki jutott, később a győrit, és 1678-ban a kalocsait is ő kapta. 1681-ben tartotta lelkeszi jubileumát Bécsben a Pázmán-intézetben hol 50 év előtt tanult. Az ün-nepélyen Leopold császár, a pápai követ és sok országnagy volt jelen.

megmutatta, mikép lehet az akkor uralko-dott legnagyobb pénzzavarokban, roppant alapítványokat tenni. Takarékos ember volt, kiszámította, hogy jövedelmeit, mily köz-czélokra fordítsa, és tudta, hogy a közügy-ről nem lehet megfélekednie annak, ki a haza és egyház jövedelméből él.

Ezek legnagyobb részét az egyház ja-

tort, Esztergomban a ferenczrendieknek, Egerben a szervitáknak és Sz. Márián, a pá-losoknak kolostorokat. Nyolcz más kolostort gazdagon megajándékozott.

Több mint 300,000 forintot adott a bu-dai és pozsonyi rokkantak házai részére. Végrendeletében Leopold császárnak fekvő jószágokban 180,000 ftig tett hagyományt, oly feltétellel, hogy abból Buda és Esztergom várák erődei ki-javíttassanak. E eszelekményei-vel nemcsak a hazában, de külföldön, Rómában is hirt-nevet szerzett. Az ég ritka hosszú élettel és állandó sze-rencsével áldotta meg.

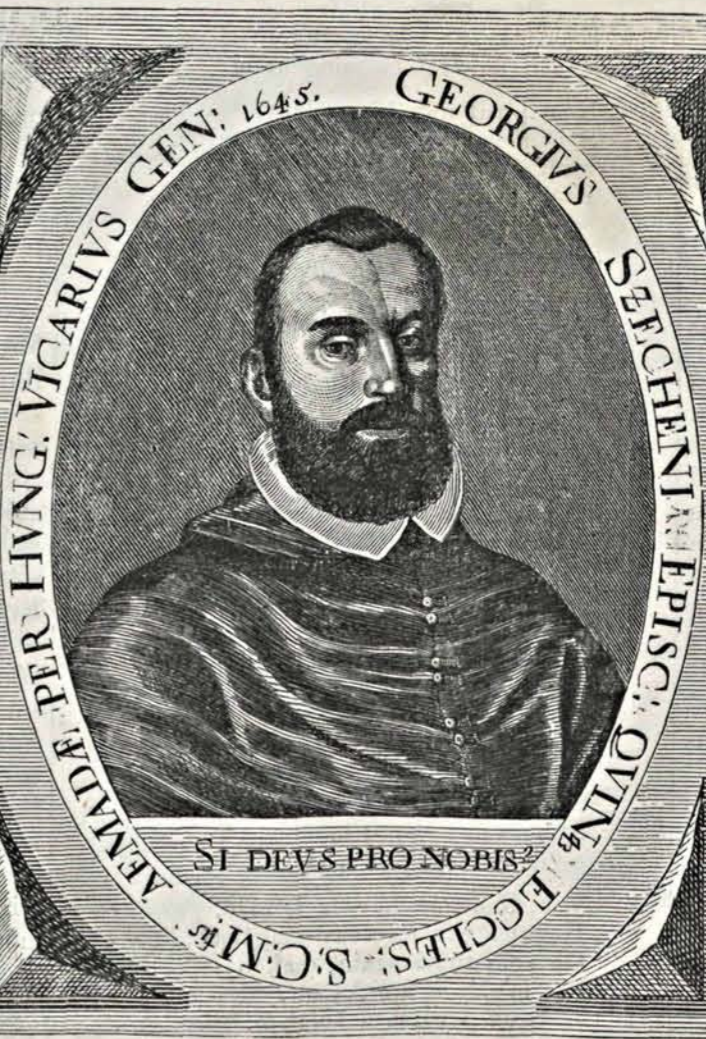
Széchenyi György meghalt 1695 február 18-án Pozsony-ban, 103 éves korában, és ott a Sz. Márton egyházában tem-tettetett el.

Halála után még 72,000 ft. készpénze maradt.

Képünk 1645-ből midőn 53 éves, — pécsi püspök és királyi helytartó volt, élte derekán tünteti fel, papi öltönyben sa-kálás és bajszos arccsal.

Jelszava volt: „Si Deus pro nobis!” — Ha Isten velünk.

Íjf. E. S.

GRÓF SZÉCHENYI GYÖRGY.

Miranda.

Elbeszélés, írta JÓKAI MÓR. (Folytatás és vége.)

Milyen lehet két szerető sziv viszontalálkozása, kiknek csak közelíteni szabad, de egy-máson dobogni nem. Ifju férj és ifju nő, a szerelem hevétől égve, mindennap láthatják egymást, járhatnak, kelhetnek együtt virá-gos erdőkn, a hol fü, fa, madár, lepke, minden szeret; csak ő nekik nem szabad szeretni egymást. Mondhatják egymásnak a leghizelgőbb szavakat, de a két beszélő ajk között közömbül fekszik az elválasztó bárd: a mindenütt kíséző kém szeme.

va-ra kolostorok és iskolák szervezésére szen-telék.

Papi buzgalmát tanusítja, hogy 1687-ben Budán is alapított a jezsuitáknak collegiu-mot, később ezeknek Esztergomban és Eger-ben szerzetet. 1694-ben Trencsinben con-victust, Pécssett collegiumot, Illaván kolo-

